

A kopár területek beerdősítésének kérdése.

Az 1896.-i országos erdészeti gyűlésen előadta: T a v i G u s z t á v,
m. kir. erdőtanácsos.

„A kopár területek fekélyek a haza földjének testén.“
A kopárok erdősítésében buzgólkodó egyik szaktársunk e jelmondatában igen találóan fekélyeknek nevezett kopár területek valóban a föld fekélyeinek, egyes részei kóros elváltozásainak tekinthetők, mert kétségtelen, hogy a jelenlegi kopár területeknek legnagyobb része, mondhatni valamennyie egykor erdősült volt s csak miután az ember hatalmába kerítette és az erdőtenyésztől megfosztva, csordáival kiméltetlenül legeltette, vagy gondatlanul eke alá fogta, váltak e területek — melyeknek termőképességét ősállapotukban a fatenyészet biztosította — hasznavehetetlen kopárokká, a földet ott, hol ártalmatlanná nem tétetnek, hasonlóan, mint a fekélyek az emberi testet — enyészettel fenyegetvén.

A hol a föld elkopárosodott, fekélyes lett, ott a rajta élő nép sem lehet boldog.

Legszomorubb példákat nyújtanak erre a régi műveltség székhelyei, melyekben hajdan az erdőpusztítás a legnagyobb volt és a nyomában járó kopárosodás iszonyu mérveket öltött. Kis-Ázsiában, a míveltségben és tudományokban előlhaladó, egykor oly hatalmas Hellas földjén, a hajdan művelt és gazdag Spanyolország némely részeiben most kopár, forró sziklák merednek ég felé, az ott honolt kultúra elköltözött onnan, öröksége lett más nemzeteknek, és e földrészek mostani lakosai szegények, testileg és szellemileg satnyák s míveltségökben visszafejlődtek.

A legpusztább részek egyáltalán ma már lakatlanok.

Az újabbkori műveltség góczpontjai körül folytatott erdőpusztításnak nyomában hasonló kopárosodás mutatkozott; a hatalmas Velencei tengeri hatalmának, egykori kiterjedt tengeri kereskedelmének megállapítása közben elpusztította az akkor birtokában volt Karstvidéket; nagy terjedelmű kopár területekre akadunk Olaszország egyes vidékein, az Alpok déli lejtőin, Franciaországban stb., de itt a mai nemzedék már hozzálátott a sebek behegésztéséhez, még mielőtt a kopárosodásnak iszonyu következményei e vidékeket is az előbb említettek szomorú sorsára juttathatta volna; szigorú törvények, mélyre ható intézkedések és rendszabályok, milliókra terjedő kiadások, — és évtizedek, talán évszázadok fáradságos munkája kellenek most ahhoz, hogy e részek a fatenyészetnek visszahódítva ártalmatlanná és ismét hasznot hozókká tétessenek.

A kopár területek keletkezése és terjedése hazánkban is a haladó kultúrával lépést tartott és hova-tovább nagyobbodik az a terület, mely a termőerejét védő erdők letarolásával és e területek észszerűtlen használata folytán részint már kopárrá vált, részint pedig jelenlegi használata mellett a biztos kopárosodásnak néz elébe.

Hogy nálunk az elkopárosodás még nem öltött olyan nagy mérvet, mint némely más államban, az nézetem szerént, hazánk kedvező természeti viszonyain kívül főleg annak tulajdonítható, hogy nálunk a kultúra és az avval járó fokozottabb földkihasználás még újabb keletű, a föld pedig gyéribben lakott.

A kopárosodásnak menete itt azonban ugyanaz, mint a régi kultúra országaiban és a műveltebb nyugati államokban.

A népesség szaporodásával mind nagyobb lett az a terület, mely erdőállagától megfosztva, első sorban és

legtöbb esetben legelőül szolgált, vagy pedig eke alá került, sok esetben oly helyeken és a talaj oly minősége mellett is, a hol az a termőerejét védő erdőt nem nélkülözhetette. Más esetben pedig a használat mérve és módja volt olyan, mely a talaj romlását és következményeiben annak elkopárosodását idézte elő.

Különösen a jelen században, szigoruabban véve annak utóbbi évtizedeiben foganatosított nagyobb fahasználatok és a legelőknek a felszaporodott nagy marhaállományval való kiméletlen legeltetése, valamint nagy terjedelmű — arra állandóan nem alkalmas — területeknek feltörése idézte elő kopár területeink ijesztő területi növekedését és legelő területeink veszélyes megromlását.

Ugy hiszem, nem tévedek föltevésemben, sőt bizonyosnak vehető, hogy nálunk a nagymérvű erdőpusztítás és elkopárosodás kezdete a volt urbéri és egyéb birtokviszonyoknak rendezésével esik össze, midőn a községek és volt urbéresék a fa- és legelőilletőségük megváltása fejében kapott erdőket kiméletlen módon pusztítani kezdték, míg csak az 1879. évben alkotott erdő-törvényünk e pusztításnak legalább a föltétlen erdőtalajon álló erdőkre nézve véget nem vetett.

A míg ugyanis a birtokviszonyok rendezése előtt a volt urbéresék és egyéb jogosultak a földesur erdejében annak egész területén legeltettek, a legeltetés okozta károsítások kevésbé voltak észlelhetők, mert a legeltetés rendszerént nagy területen történt, melynek termőerejét még azonfelül a faállomány is védte. Midőn azonban a birtokviszonyok rendezésével összes marhaállományukkal csak a megváltás fejében kapott, sokkal kisebb, tulajdon területükre szorultak a volt urbéresék és egyéb jogosultak, az e területtel arányban nem álló nagy marhaálló-

mánynyal folytatott kiméletlen és gondatlan legeltetés e területek romlását és pusztulását vonta maga után.

Elősegítette e területek pusztulását, illetve kopárosodását az is, hogy a volt urbéresek és egyéb jogosultak a legtöbb esetben a községekhez legközelebb eső és így már anélkül is leginkább megviselt részeknek jutottak birtokába; továbbá az a körülmény, hogy a közeli fekvésre való tekintettel legelő illetőségnek nem ritkán nem egészen megfelelő terület, sokszor arra éppen nem alkalmas erdőterület hasított ki, mely addig, a míg azt a rajta lévő faállomány védte, mérsékelt legeltetésre úgy a hogy alkalmas lehetett ugyan, de faállományától megfosztva, a nagyszámu marhaállománynyal folytatott kiméletlen legeltetés káros befolyásának nem tudott sokáig ellentállani és lassanként alig használható, kopárosodásnak induló legelővé, vagy igen sok esetben hasznavehetetlen kopárrá vált.

Némileg elodázta az ily legelő fejében nyert területek elromlását, ha azt új birtokosaik a faállománynyal együtt kapták és a faállományt nem használták ki azonnal; csak-hogy a legtöbb esetben maguk az új birtokosok fosztották meg e területüket elég vigyázatlanul ettől épen a nyerhető legelő érdekében, siettetvén ez által annak gyorsabb romlását rövid néhány évi jobb legelő kedvéért.

Tény az, hogy kopár területeink keletkezését elsöben az erdőállomány elpusztítása és azután a kiméletlen, gondatlan legeltetés okozta.

De bármi volt légyen kopár és kopárosodó területeink keletkezésének szülő-oka, a szomorú valóság az, hogy már is nagy terjedelemben léteznek és ijesztő módon napról-napra több tért hódítanak el a mezőgazdasági és erdőgazdasági talajtól.

Bejárva hazánk területét, azt kell tapasztalnunk,

hogy nemcsak egyes vidékeket sújt a kopárosodás baja, hanem majdnem mindenütt reáakadunk a talaj elszegényedésének jeleire. Legnagyobb mértékben természetesen a hegyvidék van a kopárosodás veszélyének kitéve, de ott találjuk a nagy Alföld rónáján is a futóhomokos területeket, melyek szintén ide sorozhatók. Hazánk bérceiről fakadó majdnem minden folyónk vizkörnyékén vannak kopárok s különösen a Maros, Olt, Küküllő és Aranyos völgyei, Nógrád vármegye, a Mátra vidéke, az alsó Duna partvidéke, a Balaton éjszaki része, és a Dunántul stejri határa tűnnék ki e tekintetben.

De immár nemcsak a völgyek lakottabb részeiben és az előhegységben terjednek a kopárok, a mint azt számtalan helyen a vasutakról is észlelhetni, hanem a völgyek mélyebben fekvő területén is, a hol az erdészen és egy-egy turistán kívül alig fordul meg más művelt ember s a hol még nem is olyan régen fás növényzet védte a talajt, most kopárság van keletkezőben, melyről görgeteggel terhelve omlik alá az eső vize.

A kopár területek szaporodtával fogy népünk egyik létföltétele: a termőtalaj. Minden talpalatnyi terület, melyet hazánk földjéből elkopárosodni engedünk vagy a tenyészetnek vissza nem hódítunk, pótolhatlan veszteséget képez és feltartóztat haladó fejlődésünkben, mert nemcsak, hogy elveszett reánk nézve gyümölcsözővé lenni és elvész vele népünk kerestetforrásának drága kincse a talaj, hanem kisebbedik az adóalap s növekednek az egyesekre és az összálladalomra nehezedő terhek is. Minden talpalatnyi terület elkopárosodása növeli azokat a károkat, melyeket a mind sűrűbben jelentkező árvizek okoznak.

Közigazgatási és államépítészeti közegeink volnának megmondhatóí annak, hogy mennyi költséget okoz a

kopár területekről lerohanó, kavicsot és görgeteget magával ragadó esővíz által megrongált utak és egyéb műtárgyak jókarba hozatala, mennyibe kerül az ily területek által szolgáltatott hordalék eltakarítása? Kérdezzük meg az ily kopár területek szomszéd birtokosait, mi kárt okoz a területek hordaléka verítékkal megmunkált földeiken, mennyi drága termés ment már így tönkre?

Ugy hiszem, hogy több 100,000-re rug már csak az a közvetlenül szemlélhető kár is, melyet a kopár területek évenként okoznak. De ez a közvetlenül észlelhető és megbecsülhető anyagi kár még csekélynek mondható avval a veszedelemmel szemben, a melyet a kopárok és a fatenyészettől megfosztott, elkopárosodó legelőink a folyton sürűbben jelentkező árvizek előidézése vagy fokozása által okoznak.

Mint már előbb volt alkalmam említeni, a kopár és kopárosodásnak induló területek nagyjából hazánk hegyes vidékeire esnek, melyek folyóink vizgyűjtőit képezik. Minél inkább megfogyott ezeknek növényzete a gondatlan használat által, annál rohamosabban fut a csapadék völgynek, magával ragadva a hegyoldalak termőtalaját, vagy ha ilyen már nincs, kivájva a kőzetek porlékonyabb részét, a mivel a csekélyebb lejtésű részekben, tehát leginkább az Alföldön a folyók medréit feltölti.

A mely csapadékmennyiség az erdősült területen csak ezer és ezer akadály legyőzésével hosszabb idő multán és akkor is csak részben jut a völgybe, az a növénytenyésztétől és különösen az erdőtől megfosztott kopár területekről egész tömegében rohanva lezudul, maga után hagyva pusztításának iszonyu nyomait.

Az erdők kétségtelen és bebizonyított szabályozói lévén a csapadék-vizek lefolyásának, már árvízvédelmi

tekintetektől is azon kell lennünk, hogy a növénytenyészetüket vesztett hegyoldalokat, e veszélyes kopárokat újból mielőbb visszahódítsuk a fatenyészetnek. Ha a kopárok és azok nyomában keletkező vizmosások meg nem szüntettetnek, nemcsak az illető vidékek szenvednek és lakóik szegényednek el teljesen vagy vándorbotot ragadni kénytelenek, hanem ha a baj nem orvosoltatik, szenvednek a kopárok káros következményeitől a lejobb, távolabb fekvő vidékek is, rájuk zudulván a romboló árvizek. Hiába emeltetnek azután a folyók töltései, hiába szélesbítettik folyton a töltések közötti tér, az árvizveszedelem a kopárosodással folyton nő, mert a folyók medre is folyton emelkedik a kopár területekről mind nagyobb mértékben szállított hordalék és iszap által feltöltve.

Nem kívánok a kopár területeknek az ország közgazdaságára kiható káros és veszélyes voltával itt tovább foglalkozni, hivatottabb toll ecsetelte már ismételten a veszedelmet, melylyel azok hazánk bérczes részeit és a magyar Alföldet is fenyegetik és így csak ismételhethém legfeljebb azt, a mit erdészetünk vezére az országos főerdőmester ur oly meggyőző szavakkal egyrészt a tudományos magyar akadémia 1886. évi 45-ödik ünnepélyes közgyűlésén mondott, másrészt pedig az Erdészeti Lapok hasábjain ismételten kifejezésre juttatott.

Különben legmeggyőzőbben beszélnek maguk a napról-napra több tért hódító kopárok és arra intenek, hogy elérkezett az idő, midőn erdősítésük és ártalmatlanná tételük már hazánkban is elodázhatlan égető kérdést képez, ha az elkopárosodott országok sorsára jutni nem akarunk, vagy ha nem akarunk egyes nyugati államok módjára a baj orvoslásához csak akkor fogni, midőn már milliók és milliók szükségesek ahhoz.

Minden kárba veszett nappal aránytalanul nő a nehézség, a munka és pénzáldozat, a melyet az egyszer elpusztult talaj visszahódítására és annak termékenynyé tételére fordítanunk kell.

Franciaország már az 1860. évben alkotott törvényt a kopár területek beerdősítésére az árvizek által Dél-Franciaországban okozott pusztításoknak elejét veendő, melylyel fényesnek mondható sikert tudott már eddig is elérni; hasonló célból hozta az 1864. évben az elromlott legelők jó karba helyezéséről és azok füvesítéséről rendelkező törvényt és azóta milliókat szentelt e nagyfotosságu közgazdasági kérdés megoldására.

Porosz- és Olaszországban az állam milliók árán váltja magához a kopár és kopárosodó területeket, hogy azokat beerdősítve ártalmatlanná tegye és a kulturának megmentse.

Társországunk Ausztria is az 1882. évi tiroli nagy áradások által indítatva, megalkotta 1884. évben a kopárok beerdősítését és a vadpatakok szabályozását célzó talajjavítási alapot, melynek eredetileg 500,000 frtnyi évi dotációját az 1891. évi törvénnyel évi 750,000 frtra emelte fel.

A tervbe vett nagy terjedelmű munkálatok vezetésére külön osztályt szervezett a földmívelési ministeriumban, megfelelő számú személyzettel bíró új hivatalokat is állítván fel az egyes tartományokban, úgy, hogy most már 45 állandóan alkalmazott erdészeti műszaki tisztviselő intézi e fontos ügyeket.

De a magyar kormányt sem illetheti az a szemrehányás, hogy a kopárok terjedését eddig is összetett kézzel nézte volna, mert az ezen kopárok okozta veszélynek, valamint annak tudatában, hogy az erdők mily

nagy fontossággal bírnak valamely ország közgazdaságára és mily hatalmas tényezők a kultura és haladás biztosítására, vezérlő szakembereink gondoskodása folytán kormányunk is átérezte a cselekvés szükségességét és az 1879. évi XXXI. t.-cikkkel életbe léptetett erdőtörvényünkben nemcsak a véderdőknek és a holt kézen lévő, továbbá mezőgazdasági művelésre állandóan nem alkalmas, vagyis feltétlen erdőtalajon álló összes erdőknek fentartását biztosította, hanem intézkedett egyuttal a kopár területek beerdősítéséről, a törvény 165. §-ában intézkedvén, hogy minden oly kopár terület, melyen hegyomlások hó- vagy kögöregetegek megakadályozására, szélvésznek és vizek rombolásának, valamint a futóhomok továbbterjedésének meggátlása végett a talaj megkötése közgazdasági szempontból szükséges, beerdősítendő, és azután vagy mint feltétlen erdőtalajon álló, vagy mint véderdő kezelendő.

Mert azonban e törvény csak a meglévő erdőkre vonatkozik és arra, hogy az erdőgazdaságtól már régebben helytelenül elvont területek újbóli beerdősítése elrendeltesék, csak akkor ad jogot, midőn ezen elkopárosodott területek a szomszédos birtokokra veszélyesekké váltak, az 1884. évi XXVI. t.-cikkkel alkotott erdővásárlási alappal annak egyéb rendeltetése mellett a törvényhozás azt is czélozta, hogy oly romlásnak indult erdőket, melyek a jelenlegi kezelés mellett teljes elpusztulásnak és elkopárosodásnak néznek elébe, habár a jelenlegi állapotuk szerént nem is sorozhatók az erdőtörvényben említett kopárok közé, az állam részére való megszerzésük által a fatenyészet számára meg lehessen menteni.

A törvényhozás egyik legutóbbi alkotásában, a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cikkben, újból intézkedik némely kopárok és vizmosásos

helyek ártalmatlanná tételéről az által, hogy midőn a vízmosásos és vízmosás veszélyének kitett területeknek a kultura számára való megmentését czélozván e törvény 13. §-ában kimondja, hogy ezeken a területeken a legeltetés egészben, vagy részben eltiltható és felhatalmazza az illetékes hatóságokat arra, hogy ezen területek befásítását, vagy más óvintézkedéseket elrendelhessék, mihelyt a mások birtokát kárral fenyegetik.

E törvénynek 14. §-a pedig a korlátolt forgalmu birtokon létező, befásításra alkalmas és czélszerűbben nem használható kopár területeknek záros határidő alatt való befásítását egyenesen el is rendeli.

Ugyanez a törvényczikk a 47. §-ában elrendeli továbbá, hogy a községi faiskolákban első sorban a fennebb idézett §-okban körülirt területek befásítására és a futóhomok megkötésére, vagy meredekebb partok és szakadások biztosítására szükséges csemeték neveltessenek. A törvény 21. §-ából kifolyólag pedig a közös legelőre hajtható állatok száma és a legelő terület egyes részeinek mely időben és sorrendben való legeltetése megállapítandó lévén, módot nyújt arra, hogy a kopárosodás veszélyének kitett közös legelőterületek megmentessenek.

Hogy a volt urbéresék és zsellérek a faizási jog megváltása fejében számukra kihasított erdőterületek fel ne oszthassák és azt mint közös vagyont kezelni tartozzanak, miáltal pedig az erdők pusztítása és a talaj elkopárosodása bizonyos tekintetben szintén megakadályoztatik, arra nézve már az 1871 évi LIII. t.-cz. rendelkezik. A törvény ezen rendelkezésének betartásáról szól az igazságügyi miniszternek az összes királyi törvényszékekhez, mint urbéri bíróságokhoz intézett 1882. évi 14.778 számú körrendelete is.

A kopárok keletkezését megakadályozandó, kormányrendeletek intézkednek továbbá arról, hogy az erdei szolgalm-mégváltási munkálatoknál a községeknek, illetve volt urbéreseknek kiadandó erdőterületek kellő használhatósága iránt a kir. erdőfelügyelők véleménye az urbéri bíróságok által meghallgattassék és hogy olyan esetekben, a midőn az urbéri rendezés folyamán el nem kerülhető, hogy szántóföld-, rét-, vagy legelőjárandság fejében véd-erdő jellegű, vagy feltétlen erdőtalaj természetével bíró területek adassanak ki, az ítéletben megállapíttassék annak kötelezettsége, hogy a kiadott területen lévő faállomány kivágatására nézve az erdőtörvény intézkedései betartassanak. (Igazságügyi minister 1884. évi 51.055, — 1889. évi 1895. és 1890. évi 20.326, valamint a földművelésügyi minister 1885. évi 14.556 és 1890. évi 28.589 számú körrendeletei.)

A kopároknak beerdősítésére pedig buzditják a birtokosokat azok a jutalmak, melyeket a földművelésügyi minister az országos erdei alap jövedelméből az erdőtörvény 165. §-ában megjelölt és közgazdasági szempontból is szükséges erdősítések előmozdítására 1886. évtől kezdődőleg évenként 100-tól egészen 1000 koronáig terjedő összegekben kitűzött s örvendetes körülmény, hogy mindég akadtak a jutalomra méltó erdősítések, sőt a jutalomnak számát utóbbi időben 6-ról 12-re kellett emelni.

De ennél is nagyobb jelentőségű az államnak az erdőtörvény rendelkezésén alapuló az az intézkedése, hogy évenként nagy mennyiségű ingyen csemetét oszt ki a kopárok erdősítésére.

Az így kiszolgáltattott ingyen csemeték mennyisége évről-évre emelkedik és az 1883. évtől kezdődőleg a mai napig ily célra már a 100 milliót is jóval meghaladó mennyiség lett kiszolgáltatva.

Az ily célra szükséges csemetek minél nagyobb mennyiségben való nevelését biztosítandó, nemcsak az ország négy különböző helyén felállított erdőöri szakiskoláknál rendeztetek be igen nagy terjedelmű csemetekertek, hanem a kincstári erdők kezelésénél is elrendeltetett, hogy minden kincstári erdőgondnokságban az illető vidék kopár területeinek erdősítésére alkalmas különféle fanemekből együttvéve kétannyi csemete neveltessék, mint a mennyi arra az esetre szükséges lenne, ha az illető erdőgondnokság összes erdőterületén az erdősítés ültetéssel teljesítenék. (Földmívelésügyi minister 1883. évi 6140 számú körrendelete.)

Az állami kezelésbe átvett községi erdőknél is számos olyan nagy terjedelmű csemetekert létesítettet, melyeknek csemetái a fent említett célra kiadatnak.

Végül nagy fontossággal bír a kopárok erdősítésére nézve az, hogy az 1896. évi állami költségvetésben az erdőöri szakiskolák kiadásai, melyek eddig az országos erdei alapot terhelték, külön fejezet alatt irányoztattak elő, a mi által az országos erdei alap jövedelme tekintélyes megterheléstől fölszabadult és ennél fogva a kopár területek beerdősítésének előmozdítására az eddiginél jóval nagyobb összegeket áldozhat; már is folyamatban van az eljárás arra nézve, hogy a kopár területeknek oly birtokosai, kik az erdősítési munkálatoknak teljesítésére önként vállalkoznak, még mielőtt azok az 1879 évi XXXI. t.-cz. 165. §-a alapján elrendeltetnének, az erdősítés közgazdasági értékéhez és fontosságához, valamint a tényleg felmerült költségek nagyságához mérten megfelelő segélyezésben részesítenessenek s illetve, hogy az erdősítési munkálatok költségeinek megfelelő részét, a mennyiben ezt a rendelkezésre álló hitel meg fogja engedni, az állam viselje.

A törvényhozás és a kormány tehát nem nézte tényleg hazánkban a kopárosodás terjedését, hanem áthatva e kérdésnek az ország egész közgazdaságára kiható fontosságától, megragadták mindég a kínálkozó alkalmat, hogy üdvös törvényekkel és sok becses intézkedéssel hazánk földjének ezeket a veszélyeztetett részeit megmentsék a kulturának, még mielőtt egész vidékek elpusztulnának és népek kivándorolni kénytelenek.

Az alkotott üdvös törvénynek és a kormánynak fennebb említett nagybecsű intézkedései folytán meg is indult e téren a tevékenység, mely különösen a legutóbbi időben általánosabb és hova-tovább kiterjedtebb lett, a mit sok helyen már igen örvendetes eredmények hirdetnek. Így, hogy több példát ne említsek, Heves vármegyében a Tarva-völgy felső folyásán az illetékes tényezők buzgólkodása folytán 22 község határában fekvő, közel 7809 hold kiterjedésű veszedelmes kopár terület beerdősítésére önként vállalkoztak azok birtokosai.

A legnagyobb elismerés illeti mindazokat, kik ezen áldásos, az illető vidékre nagyfontosságú munkának kezdeményezői, lelkes megteremtői voltak; dicséret illeti azt a felvilágosodott birtokososztályt és a derék népet, mely saját érdekeit felfogva, oly szép példával jár elül. Az ország egész területét illetőleg azonban és tekintve a felerdősítendő veszélyes kopárok kiterjedését és azt a szükségszerű sürgősséget, melylyel e bajon segíteni kell — sajnos — még mindég nem lehet azt mondani, hogy az eddigi eredmények kielégítőek lennének.

Ha biztató is a remény és bizvást feltehető, hogy a már megkezdett és hova-tovább fokozódó tevékenység és társadalmi érdeklődés, a fennálló törvényeknek szigorú végrehajtása és a törvényhozás által rendelkezésre bocsáj-

tott, bár még mindég csekély, de mégis nagyobb összeg segélyével a kopárok beerdősítése terén jövőben az eddiginél jóval kedvezőbb eredmények lesznek elérhetőek, még sem zárkozhatunk el annak felismerésétől, hogy e nagyfontosságú czélt a kellő sikerrel és időben csak a meglévőkön felül még életbe léptetendő, mélyreható további újabb intézményekkel és az eddiginél nagyobb állami támogatás mellett sikerülend elérni.

Ez indította az 1896. évi ezredéves kiállítás alkalmából tartandó kongresszusszerű országos erdészeti gyűlés előkészítésére kiküldött bizottságot is arra, hogy a hazai földmivelés érdekeit oly közelről érintő kérdés tárgyalását programjába felvegye, még pedig abban a biztos reményben, hogy e kérdés megvitatásában nemcsak a szorosán vett erdészeti szakemberek fognak élénk részt venni, hanem az életből meritett tapasztalatokkal és bölcs tanácsokkal a legközvetlenebbül érintett birtokos-osztály irányadó tagjai is hozzájárulni fognak ahhoz, hogy az országos erdészeti gyűlés az e téren ránk váró nagy feladat sikeres megoldására vezető legczélsezerűbb utakat és módokat az ország tényleges viszonyainak legmegfelelőbbben megjelölhesse, és hogy e fontos kérdés iránt az érdeklődést szélesebb körben is felköltvén, ez által a kopár területek megkezdett beerdősítésének ezentul nagyobb arányokban való folytatása biztosittassék.

Az a szives készség, melylyel az egyes törvényhatóságok erdészeti bizottságainak elnökei e kérdést az országos erdészeti gyűlés előkészítésére kiküldött bizottság megkeresésére, a vármegye birtokosaiból és arra hivatott szakembereiből alakított helyi bizottságokban tárgyalták, legmeggyőzőbb bizonyítékát képezheti annak, hogy e kérdés iránt országszerte tényleg már fennáll az érdeklődés

és hogy közgazdasági fontosságáról, valamint megoldásának szüksége felől nemcsak szorosán vett erdészeti szakembereink, hanem ép úgy a birtokos osztály is meg van győződve.

Csakis e vállvetett szives közreműködés tette lehetővé, hogy egyfelől a kopár területeknek legalább megközelítő nagyságáról és természetéről, valamint azok állapotáról, továbbá a beerdősítés munkája elé gördülő nehézségekről az egész országot illetőleg tájékoztató képet nyertünk, másrészt az erdősítési nehézségek elhárítására, vagyis a kérdés miként vélt megoldása iránt az országban uralkodó véleményeket és nézeteket ismerjük.

Nem mulaszthatom tehát el és igen kedves kötelességet teljesítek ezennel, midőn e helyütt is őszinte köszönetet mondok az országos erdészeti gyűlés előkészítésére kiküldött bizottság nevében a buzgóan teljesített munkáért mindazoknak, kik ebben az országos érdekű kérdésben oly szives készséggel közreműködtek.

A szolgáltatott adatok igazolják legjobban, mily nagy a beerdősítést igénylő kopár terület, melynek nagyobb része ugyszólván parlagon hever.

A kopár területek területi kiterjedésére nyert ezen adatok, ha nem is vehetők egész pontosaknak, — hisz erre sokkal kevesebb idő állott rendelkezésre, semhogy ily nagy munkát igénylő felvételeket az utolsó részletig eszközölni lehetett volna, — mégis felette becses anyagot és tájékozást nyújtanak.

A nyert adatok alapján és azokból következtetve, a sürgős beerdősítést igénylő kopár területek kiterjedése hazánkban megközelítőleg 200,000 holdra tehető, mely területben azonban nem foglaltatnak bent azok a rosszul kezelt legelők és feltört területek, melyek ha újból, legalább

bizonyos mértékig, be nem fásíttatnak és egyuttal ápolásukra azontul több gond nem fog fordíttatni, rövid időn belül teljesen elpusztulnak és veszedelmes kopárokka válnak. E pusztuló félben lévő legelők és szántók területe bizonyára megközelíti, ha meg nem haladja a kopárok-nak fent kimutatott területét; ugy, hogy hozzávetőleg mintegy 400,000 holdra tehető az a terület, mely a jelenlegi kérdés tárgyalásánál érintve van.

Megdöbbsentő valóban a kopárosodás mértéke különösen egyes törvényhatóságok területén: így pl. magában Hunyad vármegyére a kopár területek és kopárosodásnak induló legelők kiterjedése 25,000 holdnál nagyobb területtel van kimutatva.

Legaggasztóbb pedig e mellett az, hogy a kopár területek és kopárosodó legelők legnagyobb részben, mint az a helyi bizottságok által nyújtott adatokból kiderül, oly kisebb magánbirtokosok, szegény községek és közbirtokosságok kezén vannak, melyek nem rendelkeznek azzal a pénzösszeggel, mely e nagy terjedelmű területek beerdősítéséhez okvetlenül megkívántatik; és épen e szegénysorsu birtokosok ragaszkodnak e területek használatához, illetve legeltetéséhez legszivesebben, még akkor is, ha az illető területen a legelő marha néhány fűszálon felül egyebet nem talál.

A birtokosok szegénysége egyfelül, másfelül pedig az a szívós álhatatosság, melylyel azok épen szegénységöknél fogva a szóban lévő kopár vagy kopárosodó területeik legeltetéséhez ragaszkodnak és az erdősítés ellen ezen indokból a népnél a legtöbb helyütt táplált ellenszenv képezik egyuttal a legnagyobb akadályt, mely e kopár területeknek mielőbbi beerdősítését hátráltatja.

A helyi bizottságok ezen munkálataiból megtudjuk

továbbá azt is, hogy a kopár területek beerdösítésének akadályát képezi az e célra szolgáló csemetekertek hiánya, mert az állam által e végből létesített csemetekerteken kívül más ily csemetekertek nem is léteznek; a kis számban létező, egyéb célra szolgáló csemetekertekben pedig az évi vágások felújításához szükséges csemetemennyiséget is alig lehet nevelni, nemhogy ezek még azon felül a kopárokra szükséges csemetéket is szolgáltatnák. Az ültető anyag tehát eddig nem is volt beszerezhető, az állami csemetekertek pedig csak korlátolt területre szolgáltathattak csemetéket és sok esetben oly távol vidékekről, hogy nemcsak a birtokosok által viselendő szállítási költségek drágították meg nagyon az erdősítési munkálatokat, hanem az ültetési anyag sem juthatott oly minőségben rendeltetési helyére, mintha az a kiültetés helyéhez közel fekvő helyen termeltetett volna, a minek következtében a siker sem volt kielégítő s a birtokosok erdősítési kedve is alább hagyott.

Még egy további és igen figyelemre méltó akadály a kopárok erdősítésének, hogy az illető kopárok tulajdonosainak a legtöbb esetben nem állottak, illetve nem is állanak oly szakemberek rendelkezésükre, kik nekik az ez irányban szükséges utbaigazításokkal szolgálhatnának és a kikre a munkának szakszerű vezetését reábizhatták volna, pedig épen a kopárok erdősítése igényel sok szakismeretet és körültekintő vezetést.

A beerdösítés munkájának gyorsabb előhaladását akadályozta nézetem szerint az is, hogy az ezen beerdösítést igénylő területek eddig sem szakszerűen megállapítva, sem összeírva nem voltak és így az intéző körök sem birtak sok esetben tudomással azok nagy terjedelméről és nem ismerhették azokat a vidékeket, illetve

helyeket, a hol azok terjedelme, vagy veszélyes volta a fokozott tevékenységet megköveteli. Kétségtelen az is, hogy a közvetlenül érdekelteken és a szakembereken kívül kevesen voltak, kik ismerték volna e kérdés általános közgazdasági horderejét, mit a legtöbben csak lokális természetűnek tekintvén, nem tulajdonítottak neki különös fontosságot.

Nem hagyható végül megemlítés nélkül a kopárok birtokosai egy részének miveltségi hátramaradottsága sem. Ezek nem is ismerik a veszélyt, mely e kopárok által birtokaikat és hazánk földjét fenyegeti, mások pedig közönnyel nézték, mint pusztul napról-napra az a terület, mely existenciájuk föltétele, s nem törődvén a holnappal, csordáik özönével néhány sovány fűszál kedvéért akkor is tapostatják, midőn megfelelő kimélet mellett maguk és utódaik számára még könnyű szerrel megmenthető volna.

Már pedig mindaddig, míg a kopárok erdősítésének fontosságáról és horderejéről, ép úgy, mint annak szükségességéről, a birtokos osztály nincs meggyőződve; a míg ez a meggyőződés az intéző körökben helyet nem vivott ki magának és a társadalom minden rétegébe be nem hatolt: kielégítő gyors eredményt alig remélhetni.

Ennek elérésére az első és kezdeményező lépés akkor történt, midőn az országos erdészeti gyűlés előkészítésére kiküldött bizottság a kopárok kérdésében az egész ország leghivatottabbjainak véleményét kérte ki és az a készség, melylyel részökről a kérdés felkaroltatott, biztató jelnek tekinthető arra, hogy a közérdeklődés e kérdés iránt már országszerte megindult, mit Heves vármegye példája is bizonyít.

Ezen felül azonban a kopárok erdősítését a magam

részéről — mint már szerencsém volt említeni — okvetlenül még más mélyre ható intézkedésekkel és eszközökkel vélem biztosítandónak, melyek röviden abban foglalhatók össze, hogy az állami kezelés megalkotandó törvény útján az összes községi vagyon községi s volt urbéres közbirtokossági és bizonyos körülmények között még némely holtkézen levő erdőkre, evvel együtt pedig a beerdősítendő kopárokra is kiterjesztessék és hogy a kopár területek beerdősítése mindenütt, a hol az erdősítés közgazdasági tekintetéből történik és ha az a birtokosra nagyobb terhet ró, mint a mennyi az erdősítésből reá háramló haszon értéke vagy az erdősítés teljesítésére a birtokosok önerejükben nem képesek, az állam részéről megfelelő anyagi támogatásban részesíttessék.

Az állami erdőkezelésnek törvényhozási úton való kiterjesztése esetén ugyanis a községi és vagyonközségi, továbbá volt urbéres közbirtokossági és bizonyos körülmények között még egyéb holtkézen lévő erdők kezelése állami erdőtisztekre volna bízva és így minden vármegyében állami erdészeti közegek állának rendelkezésre, kik egyuttal a beerdősítendő kopár területeket is kezelnék és ezeknek beerdősítése körül felmerülő összes műszaki teendőket végeznék.

Szükséges volna azonban a megalkotandó törvényben határozottan kimondani, hogy az állami erdőtisztek kezelése alá nem csupán azok a beerdősítendő kopár területek tartozzanak, melyek az imént említett és állami kezelésbe veendő erdők birtokosainak tulajdonát képezik, vagy a melyek az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165. §-a szerint kötelezőleg beerdősítendőek, hanem azok a más birtokát veszélyeztető vizmosásos, vagy vizmosás veszélyének

kitett területek is, melyeknek befásítása a 1894. évi XII. t.-czikk 13. §-a szerint alárendeltetett, illetve azok a korlátolt forgalmu birtokokon létező kopár területek is, melyek ugyancsak a most hivatolt törvényczikk 14. §-a értelmében záros határidő alatt befásítandók.

A megalkotandó törvénynek gondoskodnia kellene arról is, hogy minden egyéb, előbbi pontok alá sorozható kopár területek is, ha birtokosaik a földmívelési minister által megállapítandó részletes terv szerint való beerdősítésére magukat önként kötelezik és evvel a legnagyobb mérvű állami támogatásra igényt szereztek, szintén az állami erdészeti közegek által kezelendők.

Az állami erdőkezelésnek a fentemlített összes területekre való kiterjesztése által tehát el volna érve továbbá az is, hogy az állam által az egész országban, még pedig mindenütt, a hol erre szükség van, a kopárok erdősítéséhez szükséges csemeteanyag termelésére saját közegeivel megfelelő csemetekertek létesíthetnének, melyekben azután nemcsak az illető vidék kopárainak erdősítésére legalkalmasabb csemeték neveltetnének a kellő mennyiségben, hanem minthogy a csemetekertek a kopár területek közelében a szükséghez képest rendeztetnének be, onnét a csemetéknek a kopár területekre való szállítása alig számba vehető költséggel volna összekötve és a birtokosok oly ültetési anyag birtokába juthatnának, mely ugyyszólván a termelési helyen felhasználva, a legtöbb sikert biztosítaná.

A községi stb. erdőket kezelő ezen állami erdészeti közegek által volnának egyuttal a kerületökbe eső összes kopárok és kopárosodó területek is a később említendő helyi bizottságok részéről történt megállapítás után részletesen felveendő és az azokra vonatkozó törzskönyv összeállítandó.

E közegek készítenék el a beerdősítendő kopárok erdősítési tervét és az ő felügyeletökre és vezetésükre volnának bízva a beerdősítési munkálatok. Egyáltalán e közegek végeznék a kopárok erdősítésénél valamint a vízmosásos területek megkötésénél felmerülő összes műszaki teendőket; mihez képest számuk az ezen munkálatokra való tekintettel volna megállapítandó.

Itt tartom megemlítendőnek, hogy a kopár területek beerdősítési kérdéseinek tervszerű megoldhatása tekintetéből okvetlenül szükségesnek és elkerülhetetlennek vélem, miszerént ugy a kopár területek, mint a kopárosodásnak induló legelők is az egész országban birtokosok és parcellák szerént, valamint jogi és természeti minőségük és végre kiterjedésükre nézve bizottságilag megállapíttassanak és összeírassanak.

A megállapítást és összeírást véleményem szerént a közigazgatási bizottság javaslatára a földmívelési ministerium által alakítandó külön helyi bizottságokra kellene bízni. E bizottságok tagjai lehetnének a kir. erdőfelügyelő, a járás főszolgabirája, illetve a városi kapitány, a vármegyei mezőgazdasági bizottság előadója, illetve utóbbi helyett a járási mezőgazdasági bizottság egy tagja, továbbá az illető községek határára illetékes állami erdőtiszt és végre mind azokban az esetekben, midőn a kopár területek megállapításánál árvízvédelmi tekintetek is forognak fenn, az illető területre illetékes állami kultur-mérnök is.

A megállapításnál és összeírásnál e kopár területeket alábbi osztályokba vélném sorozandóknak; vagyis külön volnának kimutatandók:

1. az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165. §-ában említett azon közigazdaságilag veszélyes kopárok, melyek az erdő-

törvény most említett szakasza és ugyanezen törvény 166. §-ának rendelkezései szerint beerdősítendők ;

2. azok a vizmosásos és vizmosás veszélyének kitett területek, melyeknek befásítása a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-czikk 13. §-a értelmében az illetékes közigazgatási hatóság részéről elrendelhető ;

3. a korlátolt forgalmu birtokokon létező befásításra alkalmas, más módon okszerűben nem használható kopár területek, melyeknek befásítása az előbbi pontban idézett törvényczikk 14. §-a alapján az illetékes közigazgatási bizottság által elrendelendő ;

4. a kopároknak tekinthető oly feltétlen talaju erdőterületek, melyek az 1879. évi XXXI. t.-czikk 4. és 5. §-ai alapján beerdősítendők, illetve felujtandók ;

5. az előbbi pontok alá nem sorozható összes többi kopár területek és

6. mindazok a kopárosodásra hajló területek, melyek ma ugyan még nem sorozhatók a kopár területek közé, de a melyeknek elkopárosodása a jelenlegi kezelési és használati mód mellett kétségtelenül bekövetkeznék.

Hazánk kopár területeinek fennebbi minősítés szerénti elkülönített felvételét a beerdősítésök folyamatba tétele körül követendő különböző eljárás indokolja, a mennyiben az majd az erdőtvény, majd a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény alapján és azoknak különböző rendelkezéseihez képest kell folyamatba tenni, vagy a midőn a törvények rendelkezésein kívül esnek, beerdősítésök kérdését társadalmi és egyéb megfelelően választott eszközökkel kell megoldásra vinni.

Szükségesnek vélem továbbá a kopár területeknek fennebbi minősítés szerénti összeírását azért is, hogy az

intéző és hivatott körök mindenkor tájékozva legyenek az iránt, hogy a különböző megítélés és eljárás alá eső kopárok területi kiterjedések szerént miként oszlanak meg és hol fekszenek azok, mert csak így lesz lehetséges mindenütt az adott körülményeknek leginkább megfelelő és legbiztosabban célhoz vezető utat és módot megválasztani és a beerdősítés kérdését kedvező megoldásra juttatni.

Bár az állami kezelésnek az ország összes községi stb. erdeire, valamint a beerdősítendő kopár területekre a fennebb jelzett módon való kiterjesztését és a kopároknak említett összeírását a célhoz vezető elengedhetlen eszközöknek tekintem és általuk a cél meg is lesz közelíthető, mind a mellett teljes sikert egyedül ezekkel, az állami anyagi támogatás nélkül, remélni véleményem szerént nem lehet, sőt ez utóbbit tartom a célhoz vezető eszközök legfontosabbikának.

Ennek legfőbb oka pedig abban rejlik, mert — a mint már fennebb is említeni szerencsém volt — a kopárok legnagyobb része olyan szegény sorsu magánbirtokosok, szegény községek és közbirtokosságok tulajdonát képezik, melyek a beerdősítés munkálatait önerejükből nagyobb anyagi támogatás nélkül teljesíteni nem képesek, de ha képesek is volnának, teljes joggal alig követelhető, hogy e birtokosok akkor, midőn a beerdősítést inkább mások birtokának megvédése céljából, tehát inkább közérdekből és árvizvédelmi tekinteteből kell végezniök, e nagy pénzáldozatokkal járó munkálatokat — talán még önfentartási szükségleteiket is korlátozva — egészen önerejükből teljesítsék.

Tehát már méltányossági tekintetek is, de meg maga a nagyfontosságú közgazdasági cél indokolják a nagyobb

anyagi támogatást és teszik kívánatossá, sőt szükségessé, hogy a kopárok erdősítése országos erővel, vagyis az állam által nagyobb mértékben segélyeztessék.

Az ily közérdekű erdősítéseknek szükségszerű segélyezését ismerte el a törvényhozás is már akkor, midőn az 1879 évi XXXI. t.-cz.-ben a közérdekből beerdősítendő kopárok erdősítési munkálatait az állam által segélyezendőknek mondotta ki.

Vegyünk példát a külföldről, mely milliókat költ ily célokra; — nálunk is nagyobb összegekre van szükség. Legyenek bár pénzügyi viszonyaink nem is a legkedvezőbbek: ha az országnak a kopárok által veszélyeztetett talaját megmenteni és a magyar Alföld folytonos árvizveszedelmét mérsékelni és állandóan elhárítani kívánjuk, a kopárok erdősítésének rendszeres, fokozottabb munkáját állami segélyezéssel kell támogatnunk. A törvényhozás által mind ez ideig nyújtott segély a tényleg e téren meglévő szükséglethez aránytalanul csekély, és évtizedek, jobban mondva évszázadok rontásainak orvoslására nem elegendő.

Elmulaszthatlan beruházások szükségessége áll itt az ország előtt, melyeket legvitálisabb érdekeinek veszélyeztetése árán halaszthat ugyan továbbra is, de elkerülni semmi esetre sem fog, és minél továbbra maradnak el, aránytalanul nagyobbak lesznek.

Nem meddő, de busásan kamatozó befektetések ezek, mert ha el is tekintünk attól, hogy e beerdősítések által megmentetnek az illető területek a teljes elpusztulástól, megmentetik az adóalap és az illető vidék népének életforrása; s már magában az a körülmény, hogy a magyar Alföldön és valamennyi folyóvizeink mellékein eszközölt igen költséges szabályozási munkáink is egyedül a hegy-ségi kopár és kopárosodó területek beerdősítése által

tekinthetők állandóan biztosítottaknak, indokoltá teszi a nagyobb befektetést.

A drága vízszabályozási munkálatokkal megvédhetjük ugyan ideig-óráig az ország földjét az árvizektől, de tartósan e veszedelem csak úgy marad távol, ha azok a kiterjedt kopárok, fátlan hegyoldalak, milyeneket hegyes és dombos vidékeinken mindenütt láthatunk, ismét beerdősülnek.

Mindenekelőtt a vizek eredetén kell a bajon segíteni és milliókat takaríthatnánk meg vele, mert meg lennénk mentve azoktól majdnem évenként ismétlődő s százezekre menő kiadásoktól, miket a kopár hegyoldalak, esővizhordta kavicscsal és földdel betemetett utárkok és utszakaszok rendbehozatala igényel; meg lennénk mentve attól az örökös veszedelemtől, mely az árvizekben fenyeget.

A vízszabályozási munkálatokra, utépítésre és utak fentartására az állam által kiadott milliók véleményem szerint csak úgy lesznek valóban helyesen felhasználva, ha azoknak egy része, vagy egy részökkel felérő összeg a kopárok beerdősítésére fordíttatik.

Magyarország földmivelő népe nagy részének boldogulása és nyugalma függ attól.

Támogatni kellene tehát véleményem szerint a kopáraiknak beerdősítésére a törvények által kötelezett birtokosokat elsősorban is azért, hogy az ország különböző vidékein a beerdősítendő kopároknak központi helyein az állam által megfelelő nagyságu csemetekertek létesítenének és fentartatnának, melyekből a kopárok erdősítésére szükséges ültetési anyag teljesen ingyen és költség nélkül szolgáltatatható ki. Az illető területek — míg hasznozhatókká válnak — adómentessé tétessenek.

Mindazokban az esetekben pedig, midőn a beerdősítés

közérdekből történi és arra a birtokos önerejéből nem képes, vagy ha az a birtokosra nagyobb terhet ró, mint a mennyi az erdősítésből reá háramló haszon értéke; az erdősítés munkája költségének egy része segélyképen az állam által volna viselendő. E segélyösszeg nagyságának megállapításánál szükségképen az a körülmény is figyelembe volna veendő, hogy a birtokos a legtöbb esetben — ha nem is értékes — de oly legelőtől esik el, legalább egy időre, melyet alig nélkülözhet.

Az állami segélyezést és támogatást nézetem szerint még abban az irányban is ki kellene terjeszteni, hogy a kopár területek megállapításának és összeírásának, valamint esetleges felmérésének költségei az illető birtokosokat ne terheljék, hogy e területeknek az állami közegek által való kezelése mindaddig, míg adómentesek, díjmentes legyen, valamint hogy a beerdősítés tervén ezen állami közegek által is díjmentesen készíttessenek el.

Azonfelül segélyeznie kellene az államnak az erdősítés céljából megkötendő vizmosások megszüntetésére előveendő oly munkálatokat is, melyeknek létesítésével nagyobb fontosságú közérdekű cél összefügg és mely munkálatok költségei különben a birtokosra nehezedő elviselhetlen terheket rónának.

Viszont annak biztosítására, hogy a beerdősítés a célnak megfelelően eszközöltessék és a területek szintén megfelelően kezeltessenek: a beerdősített területek természeti minőségükhöz képest vagy mint feltétlen erdőtalajon álló erdők vagy mint véderdők, üzemterv szerint kezelendők volnának.

Az imént ajánlott anyagi támogatás bizonyos mértékben kiterjesztendő volna véleményem szerint azokra a kopár és kopárosodó területekre is, melyekre a fennálló

törvények a kötelező beerdősítést nem rendelik el, ha birtokosok a területeknek a földmívelésügyi ministerium által elfogadott, illetve megállapított terv szeréuti beerdősítésére magukat kötelezik; mert a birtokosok ez idő szerént a beerdősítésre nem lévén kötelezhetők, ezeknél a méltányossági tekintetek még inkább előtérbe kell, hogy lépjenek, annál is inkább, mivel azoknál a területeknél, melyek még nem kopárosodtak el, aránylag nagyobb értékű haszonélvezetekről is le kell mondaniok a birtokosoknak.

Az állami segélyezést ezen utóbb említett területeknél még azért is vélem alkalmazandónak, mert erdősítésüket a lehetőség szerént siettetni kellene, még mielőtt teljesen tönkre mentek; bevárni e birtokosokkal szemben azt az időt, mig a beerdősítés az erdőtörvény alapján elrendelhető, határozottan káros volna, nemcsak az illető birtokosra, hanem közgazdasági szempontból az országra is, azonfelül aránytalanul nehezebb és költségesebb is a baj orvoslása, midőn az már nagyra nőtt.

Indokolt és szükséges végre az állami anyagi támogatás ezeknél a területeknél, mert ezeknél fognak a beerdősítés ellen a legnagyobb akadályok a legelő szükségképeni megszorítása folytán felmerülni.

Pedig tényleg nehéz a legeltetést nálunk most a faültetés javára korlátozni, mert a marhalétszám és különösen a községeké máris nagyobb, mint a mennyit az elsoványodott legelőkön jól eltartani képesek; mind a mellett elkerülhetlen az, különben néhány év múlva a kérdéses területek amugy sem lennének többé legeltethetők; különben is az erdősítési munkálatoknak az a célja, hogy e területeket állandóan a legeltetésnek megmentse.

De mert ezen legelőkre birtokosaiknak feltétlenül

szükségök van nem szabad és nem is kell a legeltetést az egész területen egyszerre eltítani, hanem az erdősítést csak fokozatosan, és oly mértékben teljesíteni, hogy a birtokos legelőjének mindenkor legalább egy részét használhassa.

Minthogy pedig a legtöbb esetben oly területeknek beerdősítéséről lesz szó, melyek hivatva vannak első sorban is legelőül szolgálni, nézetem szerint a beerdősítés illetőleg azt az elvet kellene elfogadni, hogy az mindig csak oly mértékig történjék, a mint az a cél elérésére, vagyis a kopárosodás megszüntetésére, vagy megakadályozására szükséges. Sok esetben célzott érhetni már az erdősítéssel, ha az a területnek csupán egyes veszélyeztetett részleteire terjesztetik ki, a többi részeit a területnek az eddigi használat háborítatlan folytatásának biztosítván; más esetekben pedig a cél a fáknak ritkább állása mellett is biztosítva leendő, midőn az ily erdősítés egyenesen a jobb legelő nyereség célját fogja szolgálni.

Ha ily esetben az erdősítés lehetőleg erős csemetékkel történik, vagy esetleg suhángok használtatnak és azok a marha károsításai ellen kellően megvédenek, a legeltetés a területen alig lesz korlátozva.

Némely esetekben pedig lehetséges lesz a birtokosoknak a beerdősítési munkálatok előidézte és másként nem fedezhető legelőszükségletén azáltal segíteni, ha erdejükben a legeltetés az illetékes hatóság részéről átmenetileg és addig, míg arra okvetlenül szükség van, oly állapotokban is megengedtetik, a hol a legelő marha által való károsítás ugyan még teljesen kizárva nincs, de a mely állapotoknak fennállása azáltal nem veszélyeztetik; más helyen pedig arra alkalmas erdőrészeknek legelő-erdővé való átalakítása által lesz módunkban a nélkülözhetlen legelőterületet pótolni.

Minden esetben azonban azon kell lenni, hogy a legeltetés csak az okvetlenül szükséges mértékig és a lehető legrövidebb ideig szoríttassék meg. Csak ily eljárás mellett remélhető, hogy az oly kopárosodó területek birtokosai is hajlandók lesznek az erdősítést — amennyiben megfelelő állami segélyben részesülnek — önként eszközölni, kik különben erre a törvény útján nem kötelezhetők; azok pedig, kiknek területe a törvények rendelkezései alá esik, nem fogják a kényszer-erdősítést csapásnak tekinteni és nem lesznek azon, hogy azt minden rendelkezésükre álló eszközzel megakadályozzák, vagy legalább elodázzák.

Már pedig részemről a sikert akkor látnám leginkább biztosítva, ha a kopárok erdősítése lehetőség szerint minden törvényes kényszer mellőzésével történék és a birtokosok ennek hasznos és elkerülhetlen voltáról meggyőződve, arra önként vállalkoznának.

Itt nyílnék tere különösen az arra hivatott illetékes tényezőknek, részint az erdősítéstől várható előnyöknek a néppel való megismertetésével, részint a törvény szigorú alkalmazásának kilátásba helyezésével, másutt jó példával és kellő helyen alkalmazott befolyással az ügynek megbecsülhetlen szolgálatot tenni. Azért helyezek a magam részéről oly nagy súlyt arra, hogy a kopárok beerdősítésének kérdését közigazgatásunk buzgó közegei és az arra leghivatottabb intelligens földbirtokos osztály is magáévá tegye. A siker zálogát a javasolt törvényhozási intézkedéseken és állami anyagi támogatáson kívül főleg ebben vélem fellelhetni.

Végre bizonyos fokú állami anyagi támogatásban részesítendőnek vélem azokat az erdőterülethez tartozó, régi elkopárosodásnak induló vágásterületeket is, melyekre nézve beigazoltatik, hogy azok még az erdőtörvény életbeléptetése

előtti időkből származnak és a birtokosnak a rendesnél nagyobb megterheltetésével ujíthatók csak fel, birtokosaik pedig oly rossz anyagi helyzetben vannak, hogy az evvel járó tetemes költségeket rendkívüli segély nélkül viselni nem képesek.

Sok szegény községi és volt urbéres közbirtokossági elkopárosodó erdőterület kerülne így rövid idő alatt felújításra, mely ezeknek szegénysége miatt különben a törvény szigorának alkalmazása mellett is, mint hasznot nem hajtó terület az ország anyagi károsodása mellett szégyenfoltja erdőgazdaságunknak.

A kopárok erdősítését előmozdító nem utolsó és igen hathatós eszköze az államnak végre az volna, ha azokat a kopár vagy kopárosodás veszélyének kitett területeket, melyeknél az előbb említett eszközök célhoz nem vezetnek, vagy midőn a cél könnyebb elérése azt kívánatossa vagy szükségessé teszi: az állam — más országok példájára — magához váltaná.

Ily célokat szolgál különben részben az erdővásárlási alap is; sajnos azonban, hogy ennek pénzforrásai sokkal kisebbek, semhogy ezekkel e téren valami különös akciót kezdeni lehetne; miért is elkerülhetlen volna, hogy az imént említett kopárok és kopárosodó területeknek az állam részére való megszerzésére az állami költségvetésbe évenként megfelelő összeg felvételük, avagy az erdővásárlási alpra vonatkozó 1884. évi XXVI. t.-cz. novelláris uton oda módosítassék, hogy ne csupán az eladott állami erdők faállományáért, hanem azonfelül ezek talajáért, valamint egyéb állami mezőgazdasági területekért befolyó pénz is ezen alap jövedelmét képezze és hogy az alap jövedelme főleg kopár és elkopárosodás veszélyének kitett területek megvásárlására fordítassék. A törvény

kiegészítésében azonban egyuttal gondoskodni kellene arról is, hogy ily kopár területekre nézve az államnak a kisajátítási jog is megadassék.

Erős bennem a meggyőződés, hogy fennebb röviden vázolt törvényhozói intézkedések, az állami támogatásnak javasolt kibővítése, az erdőtörvény, a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény rendelkezéseinek szigorú végrehajtása, valamint a kopárok erdősítési ügyének a hivatott tényezők részéről való jóindulatu felkarolása mellett kopáraink beerdősíthetők és evvel e fontos közgazdasági kérdésünk megoldható leend.

Miért is mondja ki az országos erdészeti gyűlés, hogy: hazánk kopár és kopárosodó területeinek fokozottabb beerdősítését közgazdasági tekintetből és árvízvédelmi szempontokból felette szükségesnek és sürgősnek ismeri s hogy e végből kívánatosnak tartja, miszerint;

1. az állami kezelés oly célból, hogy az állam a kopárok beerdősítését alkalmas szakközégek alkalmazásával mindenütt megfelelően előmozdithassa, istápolhassa és biztosítsa, az összes községi, volt urbéres közbirtokossági stb. fennebb említett erdőkre és evvel együtt a beerdősítendő kopárokra is megalkotandó törvénynyel kiterjesszessék;

2. hogy a kopárok és kopárosodó területek az egész országban bizottságilag megállapíttassanak, összeírassanak és nyilvántartassanak;

3. hogy a kopár területek beerdősítési munkálatait, ott a hol az erdősítés közérdekből történik és beigazolható, hogy az erdősítésből a birtokosra háramló haszon kisebb, mint a reáfordított költség, vagy a birtokosok a beerdősítést önjerejükből teljesíteni képtelenek: az állam megfelelő anyagi támogatásban részesítse;

4. hogy egyes kopár és kopárosodás veszélyének kitett

területek, midőn ez a kopároknak megszüntetésére vagy az elkopárosodás megakadályozására a felforgó körülmények között a legmegfelelőbb eszköz: az állam részére megszereztesse.

Mindezekből folyólag pedig mondja ki az országos erdészeti gyűlés, hogy az országos erdészeti egyesület felkéressék, miszerént fennebbiek értelmében az országos erdészeti gyűlés határozataként a magas kormányhoz feliratot intézni sziveskedjék.

A magyar felsőbb erdészeti szakoktatás szervezetéről.

Az 1896. évi országos erdészeti gyűlésen előadta:

Horváth Sándor, m. kir. főerdőtanácsos.

Tisztelt Országos gyűlés! Midőn ezelőtt egy évvel azt az indítványt tettem, hogy mai országos gyűlésünkön a napirendre felvett tárgyakon kívül felsőbb szakoktatásunk kérdését is tanácskozás tárgyává tegyük, s később, midőn az előkészítő bizottság felhívására ennek a kérdésnek a bevezetését elvállaltam, nem az a cél lebegett a szemeim előtt, hogy felsőbb szakoktatásunknak egyik vagy másik aktuális kérdésével foglalkozzam, vagy hogy egyes szembe-tünőbb hiányaíra és bajaira gyors orvoslást ajánljak.

Ebből a szempontból tárgyalni a kérdést, reám nézve mindenesetre könnyebb, a közvetlen siker szempontjából pedig talán hasznosabb volna; azonban én, tisztelt országos gyűlés, azt hiszem, hogy egyfelől szakunk érdekei, melyek szakoktatásunk kérdéséhez fűződnek, s másfelől az alkalom ünnepélyessége, mely minket ma itt összehozott, nagyobb követelésekkel lépnek fel velünk szemben, hogysen